Περιεχόμενα

Πρόλογος του μεταφραστή 9

Πρόλογος 13

Εισαγωγή 16

Τα Ευαγγέλια 22
- Τα συνοπτικά ευαγγέλια 24
- Το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο (Μθ.) 28
- Το κατά Μάρκον Ευαγγέλιο (Μκ.) 44
- Το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο (Λκ.) 56
- Το κατά Ιωάννην Ευαγγέλιο (Ιω.) 72

Οι Πράξεις των Αποστόλων (Πρ.) 88

Οι Παύλειες Επιστολές 102
- Η προς Ρωμαίους Επιστολή (Ρωμ.) 104
- Η Α΄ προς Κορινθίους Επιστολή (Α΄ Κορ.) 116
- Η Β΄ προς Κορινθίους Επιστολή (Β΄ Κορ.) 127
- Η προς Γαλάτας Επιστολή (Γαλ.) 136
- Η προς Εφεσίους Επιστολή (Εφ.) 143
- Η προς Φιλιππησίους Επιστολή (Φιλ.) 148
- Η προς Κολοσσαείς Επιστολή (Κολ.) 155
- Η Α΄ προς Θεσσαλονικείς Επιστολή (Α΄ Θεσ.) 161
- Η Β΄ προς Θεσσαλονικείς Επιστολή (Β΄ Θεσ.) 167
- Οι ποιμαντικές επιστολές 171
- Η Α΄ προς Τιμόθεον Επιστολή (Α΄ Τιμ.) 174
- Η Β΄ προς Τιμόθεον Επιστολή (Β΄ Τιμ.) 179
- Η προς Τίτον Επιστολή (Τιτ.) 182
- Η προς Φιλήμονα Επιστολή (Φιλημ.) 184
- Η προς Εβραίους Επιστολή (Εβρ.) 187

Οι Καθολικές Επιστολές 198
Η Επιστολή Ιακώβου (Ιακ.) 199
Η Α΄ Επιστολή Πέτρου (Α΄ Πετρ.) 204
Η Β΄ Επιστολή Πέτρου (Β΄ Πετρ.) 210
Οι επιστολές του Ιωάννη 214
Η Α΄ Επιστολή Ιωάννου (Α΄ Ιω.) 215
Η Β΄ Επιστολή Ιωάννου (Β΄ Ιω.) 221
Η Γ΄ Επιστολή Ιωάννου (Γ΄ Ιω.) 222
Η Επιστολή Ιούδα (Ιουδ.) 224

Η Αποκάλυψη του Ιωάννη (Απ.) 228

Οι Αποστολικοί Πατέρες 240
Η Διδαχή (Διδ.) 241
Η Επιστολή Βαρνάβα (Βαρν.) 245
Η Α΄ Επιστολή Κλήμεντος (Α΄ Κλημ.) 249
Η Β΄ Επιστολή Κλήμεντος (Β΄ Κλημ.) 254
Οι επιστολές του Ιγνατίου Αντιοχείας 258
Η Επιστολή Πολυκάρπου (Πολυκ.) 266
Το Μαρτύριο του Πολυκάρπου (Μαρτ. Πολυκ.) 271
Αποσπάσματα του Παπία – Απόσπασμα του Κοδράτου 273
Το Σύγγραμμα προς Διόγνητον (Διογ.) 275
Ο Ποιμήν του Ερμά (Ερμ.) 279

Θεματικά Κεφάλαια 288
Η ζωή και το κήρυγμα του Ιησού από τη Ναζαρέτ 289
Χριστολογικοί τίτλοι υψηλότητας 298
Παραβολές 304
Διηγήσεις θαυμάτων στην Καινή Διαθήκη 309
Ιστορία του αρχέγονου Χριστιανισμού 313
Η Εκκλησία στην Καινή Διαθήκη 322
Θρησκευτικές παρατάξεις στον Ιουδαϊσμό του 1ου αιώνα 326
Θεοί στο περιβάλλον της Καινής Διαθήκης 339
Αποκαλυπτισμός και Καινή Διαθήκη 345
Τα χειρόγραφα του Κουμράν και η Καινή Διαθήκη 348
Βιβλική θεολογία 352

Γλωσσάρι 355

Πρόλογος του μεταφραστή

Ο όρος «Βιβλογνωσία» σημαίνει τη γνώση της Βίβλου. Πρόκειται για αντικείμενο απαραίτητο στις θεολογικές σπουδές, αφού όλοι οι κλάδοι της Επιστήμης της Θεολογίας στηρίζονται στη Βίβλο και ερμηνεύουν τη βιβλική σκέψη. Η Βιβλογνωσία συμπληρώνει τον κλάδο της Εισαγωγής στην Καινή και στην Παλαιά Διαθήκη δίνοντας έμφαση όχι τόσο στα εισαγωγικά προβλήματα των επί μέρους βιβλικών κειμένων, όσο κυρίως στη δομή και στο περιεχόμενό τους.

Ευελπιστώ ότι το παρόν μεταφρασμένο εγχειρίδιο, που χαρακτηρίζεται για την πληρότητά του, θα καλύψει τις ανάγκες των φοιτητών της Θεολογίας στην πατρίδα μας, οι οποίοι διδάσκονται την Καινή Διαθήκη, αλλά δεν διέθεταν μέχρι τώρα ένα εξειδικευμένο εγχειρίδιο Βιβλογνωσίας. Πιστεύω όμως ότι το παρόν βιβλίο θα αποτελέσει χρήσιμο βοήθημα και για κάθε αναγνώστη που θέλει να αποκτήσει θεμελιώδεις γνώσεις για την Καινή Διαθήκη και αναζητεί απαντήσεις σε βασικά ερωτήματα επί του περιεχομένου της.

Είναι αυτονόητο, αλλά το υπογραμμίζω προς άρση κάθε ενδεχόμενης παρεξηγήσεως, ότι το παρόν βιβλίο απηχεί αποκλειστικά και μόνο τις απόψεις του συγγραφέα του και όχι του μεταφραστή ή του επιμελητή του. Είναι δεδομένο ότι οι ερευνητές βρίσκονται σε διάλογο μεταξύ τους εκπροσωπώντας συγκλίνουσες και αποκλίνουσες απόψεις. Ως μεταφραστής είχα καθήκον να αποδώσω όσο το δυνατόν πιο πιστά το πρωτότυπο κείμενο, έστω και αν ως ερευνητής συνέβαινε να διαφωνώ με κάποιες από τις θέσεις και τα συμπεράσματά του. Ωστόσο το γεγονός αυτό δεν μειώνει την αξία του ανά χείρας βιβλίου. Η επιστήμη προάγεται όχι μόνο μέσα από την έρευνα, αλλά και μέσα από τον διάλογο και την αντιπαράθεση των απόψεων. Αμφότερα προϋποθέτουν την κριτική σκέψη. Το παρόν βιβλίο είναι

βέβαιο ότι προσφέρει πλειάδα πολύτιμων πληροφοριών με τρόπο, ώστε να προάγει την κριτική σκέψη επί των προβλημάτων της Καινής Διαθήκης, και επομένως σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί θέσφατο, αλλά μία απλώς από τις πάμπολλες φωνές της σύγχρονης επιστημονικής κοινότητας.

Προς τι όμως η ενασχόληση με τη Βίβλο; Αποτελεί αναντίρρητο γεγονός ότι η Βίβλος έχει διαμορφώσει και συνεχίζει να διαμορφώνει διαχρονικά και σε μείζονα βαθμό όχι μόνο τον Χριστιανισμό, αλλά και ευρύτερα τον σύγχρονο πολιτισμό μας. Ασφαλώς δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαίο ότι η Βίβλος αποτελεί το βιβλίο με τη μεγαλύτερη κυκλοφορία στην ιστορία των χειρογράφων και των εντύπων βιβλίων. Ειδικά στη δική μας ελληνόφωνη γωνιά του πλανήτη, εάν θέλουμε να αναζητήσουμε τις ρίζες της σημερινής μας ταυτότητας, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε τη Βίβλο.

Βεβαίως υπάρχουν διάφορες δυνατότητες ανάγνωσης της Βίβλου πέρα από την καθαρά επιστημονική ερμηνεία της. Η πλέον νόμιμη ανάγνωσή της είναι η εκκλησιαστική, αφού η Βίβλος αποτελεί βιβλίο που γεννήθηκε εντός της χριστιανικής Εκκλησίας και χρησιμοποιήθηκε κατεξοχήν από αυτήν στην ανάπτυξη της χριστιανικής θεολογικής σκέψης, στη λατρεία και στην πνευματικότητα. Δεδομένου ωστόσο ότι ζούμε στην εποχή της επιστήμης και της πληροφορίας δεν μπορούμε σήμερα να εμμείνουμε σε μια αποκλειστικά προνεωτερική ανάγνωση των βιβλικών κειμένων, αλλά οφείλουμε αντίθετα να χρησιμοποιήσουμε την επιστημονική γλώσσα της εποχής μας, ώστε να μπορέσουμε να αποκωδικοποιήσουμε τη Βίβλο, για να την καταστήσουμε προσιτή στον σύγχρονο άνθρωπο.

Ωστόσο το πρόβλημα που τίθεται εν προκειμένω είναι το πώς θα μπορέσουμε όχι μόνο να προσπελάσουμε το τεράστιο σε όγκο υλικό της Βίβλου, αλλά και να το κατανοήσουμε, έστω και στοιχειωδώς. Ακόμη και το νεότερο τμήμα της Βίβλου, η Καινή Διαθήκη, είναι μια συλλογή βιβλίων ηλικίας σχεδόν 2.000 ετών. Ως εκ τούτου είναι γραμμένη σε μια γλώσσα που χρήζει μετάφρασης και αποκωδικοποί-

ησης για τον σύγχρονο αναγνώστη. Είναι απαραίτητα επίσης και κάποια βοηθήματα που θα προσφέρουν στον ενδιαφερόμενο βασικές γνώσεις και πληροφορίες, με τη βοήθεια των οποίων θα μυηθεί στον ευρύτερο κόσμο και τις παραστάσεις της Βίβλου, ώστε να μπορέσει τελικά να κατανοήσει και το περιεχόμενό της μέσα στο ιστορικό της πλαίσιο.

Στην ανάγκη αυτήν ανταποκρίθηκε πρόθυμα ο εκδοτικός οίκος «Πεδίο», ο οποίος συμφώνησε όχι μόνο να αναλάβει την έκδοση του παρόντος εγχειριδίου, αλλά και να το εντάξει σε μια νέα σειρά επιστημονικών εγχειριδίων υπό τον τίτλο «Βιβλική Επιστήμη». Διευθυντές της σειράς αυτής είναι η Επίκουρη Καθηγήτρια της Θεολογικής Σχολής του ΑΠΘ κ. Αικατερίνη Τσαλαμπούνη και ο υπογράφων, Αναπληρωτής Καθηγητής της Θεολογικής Σχολής του ΕΚΠΑ. Στόχος μας είναι να προσφέρουμε τόσο στους φοιτητές μας, όσο και στο ευρύτερο αναγνωστικό κοινό που ενδιαφέρεται για τη Βίβλο, βασικά εργαλεία πρόσβασης σε αυτήν, όχι υποκαθιστώντας τα ήδη υπάρχοντα εγχειρίδια, αλλά συμπληρώνοντας τα όποια βιβλιογραφικά κενά και προσφέροντας εναλλακτικές επιστημονικές προσεγγίσεις στα διάφορα θέματα που άπτονται της επιστημονικής μελέτης της Βίβλου.

Χρήστος Καρακόλης
Πεντέλη, 25-3-2015

Πρόλογος

Για πολλούς ανθρώπους η Βίβλος έχει γίνει ένα «βιβλίον κατεσφραγισμένον σφραγῖσιν ἑπτά» (Απ. 5,1). Οι παραστάσεις των συγγραφέων των επί μέρους βιβλίων της μας φαίνονται τόσο ξένες, ώστε η πρόσβαση στο περιεχόμενό της να καθίσταται πρακτικά αδύνατη. Από την άλλη πλευρά τα βιβλικά κείμενα υφίστανται παράχρηση, όταν διαλύονται στα συστατικά στοιχεία τους, προκειμένου να εξαχθούν από αυτά μεμονωμένα ρητά. Το ίδιο ισχύει, όταν επί μέρους έννοιες και διατυπώσεις αποκόπτονται από τη συνάφειά τους, για να εξυπηρετήσουν δίκην πεπαλαιωμένου υλικού ξένους προς το βιβλικό κείμενο σκοπούς.

Η παρούσα Βιβλογνωσία αποσκοπεί στο να βοηθήσει τον αναγνώστη της να αποκτήσει πρόσβαση στην κατανόηση των βιβλίων της Καινής Διαθήκης με σεβασμό προς τους στόχους των συγγραφέων τους. Προς τούτο για κάθε βιβλίο της Καινής Διαθήκης παρατίθενται θεολογικές και ιστορικές εισαγωγές, οι οποίες διευκρινίζουν το ιστορικό του πλαίσιο. Το βιβλογνωστικό διάγραμμα περιγράφει το περιεχόμενο και τη δομή του κάθε βιβλίου. Σημαντικά κείμενα εξαίρονται ιδιαιτέρως. Οι Αποστολικοί Πατέρες έχουν συμπεριληφθεί συνειδητά δεδομένου ότι αποτελούν βασική παράλληλη πηγή για την ύστερη φάση της εποχής της Καινής Διαθήκης. Όχι συμπτωματικά το ενδιαφέρον για τα κείμενα αυτά αυξάνεται σταθερά τα τελευταία χρόνια.

Στα θεματικά κεφάλαια επιχειρούμε να προσφέρουμε περαιτέρω θεολογικές και ιστορικές πληροφορίες, οι οποίες είναι σημαντικές για την κατανόηση της Καινής Διαθήκης.

Συνειδητά παραλείπουμε τις συνήθεις σε άλλες Βιβλογνωσίες ερωτήσεις ελέγχου της γνώσης του υλικού και αναθέσεις εργασιών. Αντίθετα, αυτή η Βιβλογνωσία αποσκοπεί στο να μας ωθήσει να θέ-

σουμε μέσω της μελέτης της Καινής Διαθήκης τις δικές μας ερωτήσεις. Ο σκοπός της θα αποτύγχανε, εάν θα υποκαθιστούσε την ανάγνωση της ίδιας της Καινής Διαθήκης.

Για την 7η έκδοση έλεγξα το κείμενο άλλη μία φορά για αβλεπτήματα. Εκτός αυτού προσέθεσα κατόπιν πολλαπλών σχετικών αιτημάτων ένα ακόμη θεματικό κεφάλαιο για τις θεότητες στο περιβάλλον της Καινής Διαθήκης.

Ισχύει η ευχαριστία μου προς όλους τους συναδέλφους και φοιτητές μου, οι οποίοι συνόδευσαν με κριτικό πνεύμα τη «Βιβλογνωσία» κατά τα τελευταία έτη.

Klaus-Michael Bull
Rostock, Μάιος του 2011